

Nr 25.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536); given Drottningholms slott den 21 december 1949.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536).

G U S T A F.

Eije Mossberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Länsstyrelse och civilförsvarschef skola i vissa fall ha att besluta om användning av skyddsrum för annat ändamål än civilförsvarsbruk eller om ändring av tekniska anordningar däri. Vidare föreslås, att i de fall, då ansökan om statsbidrag för inrättande av allmänna skyddsrum m. m. inkommit för sent, den myndighet som har att pröva ansökningsen likväl må upptaga denna till prövning, om skäl därtill äro. I förstnämnda fallet är fråga om decentralisering från civilförsvarsstyrelsen, i sistnämnda fallet från Kungl. Maj:t.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarlagen den 15 juli 1944 (nr 536).

Härigenom förordnas, att 30 och 47 §§ civilförsvarlagen den 15 juli 1944¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse:)

30 §.

Ej må i vidare mån än civilförsvarestyrelsen medgiver skyddsrum nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar å utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål.

47 §.

För kostnad, — — — — kan skattas.
Statsbidrag fastställes för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalenderår skall göras före utgången av nästa kalenderår, *med rätt likväl för Konungen att medgiva prövning av ansökan* ändå att den göres senare.

Länsstyrelsen äger — — — —

(Föreslagen lydelse:)

30 §.

Utan medgivande som nedan sägs må ej skyddsrum nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar å utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål.

Medgivande lämnas av civilförsvarestyrelsen eller, såvitt angår visst skyddsrum, efter civilförsvarestyrelsens allmänna anvisningar av länsstyrelsen. Efter bemyndigande av civilförsvarestyrelsen må länsstyrelsen överlämna beslutanderätten i frågor av mindre vikt till civilförsvarschefen.

47 §.

Statsbidrag fastställes för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalenderår skall göras före utgången av nästa kalenderår. *När skäl därtill äro, må dock ansökning prövas, ändå att den göres senare. Finnes emellertid ansökningen ej böra upptagas till prövning, skall frågan härom underställas Konungen.*

— Konungen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1950.

Ärende enligt 30 §, som vid lagens ikraftträdande är föremål för civilförsvarestyrelsens prövning, må, ändå att det angår visst skyddsrum, slutligt handläggas av styrelsen.

¹ Senaste lydelse av 47 §, se SFS 1948:432.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottning-
holms slott den 11 november 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,
VOUGT, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, fråga om *vissa decentraliseringsåtgärder på civilförsvarets område* och anför därvid följande.

Decentraliseringsutredningen har i en till inrikesdepartementet överlämnad, med nr 14 betecknad promemoria, som avser frågor angående återställande av försutten tid i vissa ärenden rörande statsbidrag m. m., bl. a. berört nuvarande 47 § civilförsvarlagen och därvid föreslagit, att den i nämnda lagrum upptagna dispensrätten skall överflyttas från Kungl. Maj:t till länsstyrelserna. I en likaledes till inrikesdepartementet överlämnad promemoria (nr 23) angående decentraliseringsfrågor på civilförsvarets och brandväsendets områden har utredningen föreslagit bl. a. ändring i 30 § civilförsvarlagen av innebörd att länsstyrelserna och civilförsvarscheferna skola äga att i viss utsträckning besluta om nyttjande av skyddsrum för annat ändamål än civilförsvarsbruk och om ändring av tekniska detaljer däri.

Sedan ifrågasvarande promemorior remissbehandlats i vanlig ordning, an- håller jag nu att få upptaga däri berörda spörsmål till närmare behandling i följande ordning.

30 § civilförsvarlagen.

Gällande bestämmelser.

I 30 § civilförsvarlagen stadgas, att skyddsrum ej må i vidare mån än civilförsvarsstyrelsen medgiver nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar på utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål. Stadgandet går tillbaka på ett av 1941 års hemorts- försvarssakkunniga avgivet betänkande (SOU 1943:27) med förslag till lag om folkskyddsväsendet m. m., vari fanns intagen en bestämmelse (72 §) av innehåll att förändringar av de byggnadstekniska anordningarna i skyddsrum eller sådant utnyttjande av skyddsrum, som inkräktade på utrymmet där- stüdes, finge ske allenast i enlighet med de föreskrifter Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, riksfolkskyddschefen däröf utfärdade. De sak- kunniga förutsatte att i föreskrifter, som sålunda kunde komma att utfärdas, för vinnande av smidig tillämpning viss dispensbefogenhet borde inrymmas åt länsstyrelserna. 1943 års civilförsvarsutredning upptog i sitt förslag till

civildövsvarsdrag m. m. (SOU 1944: 5) enahanda bestämmelser (43 §) med den skillnaden blott att utfärdande av i paragrafen avsedda föreskrifter helt skulle ankomma på centralmyndigheten. Sin slutliga utformning erhöU bestämmelsen i fråga i Kungl. Maj:ts proposition den 12 maj 1944 (nr 268) med förslag till civildövsvarsdrag m. m. I propositionen gjordes jämväl ett uttalande om civildövsvarsstyrelsens verksamhet i allmänhet av innehåU, att denna huvudsakligen borde taga sig uttryck i anvisande av allmänna föreskrifter och endast i undantagsfall borde taga sikte på ingripande i individuella fall.

Civildövsvarsstyrelsen har den 26 maj 1945 och den 23 februari 1948 meddelat bestämmelser om skyddsrumms nyttjande för andra ändamål och om ändring av vissa anordningar däri. I sistnämnda hänseende medgavs beslutanderätt i begränsad omfattning åt länsstyrelserna och civildövsvarscheferna.

Decentraliseringsutredningen.

Decentraliseringsutredningen framhåUer, att stadgandet i 30 § civildövsvarsdragen avser att säkerställa bevarandet i största möjliga utsträckning av skyddsrummen och skyddsrumsanordningarna. Skyddsrummen borde emellertid i fredstid ha en ur ekonomiska synpunkter rimlig användning utan att dock väsentliga beredskapskrav eftersattes. Då de allmänna förutsättningarna för meddelande av dispens bäst bedömdes centralt och en sådan bedömning även tillgodosåg enhetlighetssynpunkter, borde civildövsvarsstyrelsen enligt utredningens mening få bestämma i vilken utsträckning dispenser skola medgivas. Styrelsens beslutanderätt behöUde emellertid icke med nödvändighet avse enskilda ärenden. Utredningen anför vidare härutinnan:

Det är ju att märka att länsstyrelserna jämlikt 28 § civildövsvarsdragen redan avgöra vissa ärenden av liknande slag. Där stadgas nämligen att, därest anordnande av skyddsrum jämlikt bestämmelserna i 22—27 §§ prövas medföra oskälig kostnad, länsstyrelsen äger medgiva undantag från bestämmelserna. Dyligt undantag må ock eljest av länsstyrelsen medgivas, i den mån det kan ske utan eftergivande av skäliga anspråk på skydd mot skada av fientlig verksamhet. Det är väl icke otänkbart att länsstyrelse med stöd av denna bestämmelse skulle kunna lämna en dispens vid nyanläggning av ett skyddsrum, vilken länsstyrelsen icke är behörig att meddela då det gäller ett redan färdigt skyddsrum.

Visserligen har 30 § tolkats såsom innefattande rätt för civildövsvarsstyrelsen att delegera sin beslutanderätt. Sådan delegation har också, som ovan nämnts, i vissa avseenden skett till länsstyrelserna och till och med till civildövsvarscheferna. Utredningen är dock av den uppfattningen att beslutanderätten, i den mån en individualisering därav behöUer ske, i princip bör ligga hos länsstyrelserna. För att säkerställa erforderligt inflytande åt civildövsvarsstyrelsen torde dispenser böra få lämnas allenast i enlighet med av styrelsen meddelade anvisningar. Med hänsyn till att redan tidigare viss delegation ansetts kunna ske också till civildövsvarscheferna, vilken delegation utredningen finner befogad och lämplig, torde länsstyrelserna böra få, eventuellt enligt av civildövsvarsstyrelsen meddelade riktlinjer, i viss omfattning delegera sin beslutanderätt.

Att civilförsvarsstyrelsen, oavsett vad här anförts, i likhet med vad som nu gäller, bör kunna meddela bestämmelser, innefattande generella eftergifter, finner utredningen lämpligt.

Utredningen har föreslagit, att 30 § civilförsvarslagen gives sådan ändrad lydelse, att nyttjande av skyddsrum eller ändring av de tekniska anordningarna däri på sätt som inkräktar å utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål får ske i den utsträckning civilförsvarsstyrelsen bestämmer, att den prövning i enskilda fall, som kan vara erforderlig på grund av sålunda meddelade bestämmelser, skall ankomma på länsstyrelserna samt att länsstyrelserna skola äga att, eventuellt enligt civilförsvarsstyrelsens anvisningar, överlämna beslutanderätten i dylika fall till civilförsvarsheferna.

Yttranden.

Över decentraliseringsutredningens promemoria nr 23, såvitt denna angår nu ifrågavarande lagändring, ha efter remiss yttranden avgivits av civilförsvarsstyrelsen, riksbrandinspektören, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro och Gävleborgs län. Vid överståthållarämbetets remissvar har fogats yttrande från civilförsvarshefen i Stockholms civilförsvarsområde samt vid länsstyrelsens i Malmöhus län yttranden från civilförsvarsheferna i Malmö och Ystads civilförsvarsområden.

Den av decentraliseringsutredningen föreslagna ändringen i 30 § civilförsvarslagen tillstyrkes eller lämnas utan erinran i samtliga yttranden. *Civilförsvarsstyrelsen* har vid sitt tillstyrkande framhållit, att de intressen styrelsen hade att bevaka i dispensfrågor i erforderlig grad kunde tillgodoses genom av styrelsen meddelade allmänna anvisningar. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* understryker, att delegation till civilförsvarshef icke borde ske i frågor av större vikt. *Länsstyrelsen i Örebro län* påpekar, att länsstyrelserna vid bedömande av föreslagen ändring i skyddsrumms tekniska utrustning ägde tillgång till nödig sakkunskap å länsarkitektkontoren samt att civilförsvarshefernas behov av tekniskt biträde i städerna tillgodosåges av stadsarkitekter och byggnadsnämnder. Slutligen har *länsstyrelsen i Malmöhus län* anført, att förslaget samtidigt som det medförde förkortning av handläggningstiden icke torde innebära nämnvärd ökning i länsstyrelsernas eller länsarkitektkontorens arbetsböda.

Departementschefen.

Enligt gällande bestämmelser får skyddsrum endast efter medgivande av civilförsvarsstyrelsen användas eller ändras så att utrymmet minskas eller skyddsrummet blir mindre lämpligt för sitt ändamål. Decentraliseringsutredningen har föreslagit att dispensgivningen i de särskilda fallen skulle decentraliseras till länsstyrelsen, som i sin tur i mindre ärenden skulle få delegera beslutanderätten till civilförsvarshefen.

Den av decentraliseringsutredningen föreslagna ordningen innebär en förenkling av förfarandet utan att enhetligheten äventyras. Förslaget, som

tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter, synes därför böra genomföras. Visserligen torde redan enligt gällande avfattning av 30 § civilförsvarslagen civilförsvarsstyrelsen äga rätt att delegera sin beslutanderätt, vilket ock i viss utsträckning skett. Jag delar emellertid utredningens åsikt, att beslutanderätten i individuella fall alltid bör tillkomma länsstyrelse eller civilförsvarschef. Dispensgivningen bör dock ske enligt allmänna anvisningar som meddelas av civilförsvarsstyrelsen. Civilförsvarschefs beslutanderätt bör avse endast mindre ingripande åtgärder. Frågan om i vilken utsträckning länsstyrelse skall äga delegera sin beslutanderätt till civilförsvarschef bör avgöras av civilförsvarsstyrelsen, vars sakkunskap även i detta hänseende bör tillvaratagas.

Jag erinrar om att rätten att överklaga civilförsvarschefs beslut är reglerad i 95 § civilförsvarslagen. Även länsstyrelsens beslut kan överklagas enligt samma paragraf.

Under återopande av det anförda vill jag förorda, att 30 § civilförsvarslagen ändras i enlighet med vad decentraliseringsutredningen förordat. Detta synes lämpligen böra ske så att i ett första stycke, motsvarande den nuvarande paragrafen, angives att skyddsrum icke i annat fall än efter medgivande får nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar å utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål, medan i ett nytt stycke upptagas bestämmelser om vilka myndigheter som skola meddela dispensererna. Härvid bör uttryckligen fastslås att länsstyrelsens tillståndsgivning skall ske efter civilförsvarsstyrelsens allmänna anvisningar och att delegation till civilförsvarschef endast får ske efter uttryckligt bemyndigande i sådana anvisningar.

För att civilförsvarsstyrelsen skall få tillfälle att utarbeta erforderliga anvisningar bör lagändringen ej träda i kraft förrän den 1 juli 1950. Därest civilförsvarsstyrelsen vid ikraftträdandet handlägger ärende av ifrågavarande slag, bör styrelsen äga avgöra detsamma om ej styrelsen finner lämpligt att överlämna ärendet till länsstyrelsen.

47 § civilförsvarslagen.

Gällande bestämmelser m. m.

I 47 och 48 §§ civilförsvarslagen finnas bestämmelser om rätt för kommun att i vissa fall erhålla statsbidrag för kostnader, som kommunen fått vidkännas för skyddsanordningar. Statsbidrag kan sålunda utgå med i princip två tredjedelar av kostnaderna för inrättande och utrustande av allmänna skyddsrum, vidtagande av andra byggnadsanordningar och av reservanordningar för vatten-, gas- och elektricitetsförsörjningen, allt såvitt åtgärderna äro upptagna i gällande organisationsplan, ävensom för utförande av källarmursgenombrott för allmänna och enskilda skyddsrum. Statsbidraget må dock ej beräknas å högre belopp än det vartill kostnaden skäligen kan skat-

tas. I undantagsfall kan högre bidrag än två tredjedelar av kostnaden medgivas. Statsbidrag fastställles för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. För högre statsbidrag än två tredjedelar av skäligen kostnaden fordras Konungens medgivande. En förutsättning för att statsbidrag skall erhållas är att ansökan därom sker. Sådan ansökan skall göras före utgången av kalenderåret efter det för vilket bidrag sökes. Försittes tiden, förlorar kommunen sin rätt till statsbidrag, om ej Konungen medgiver prövning av för sent inkommen ansökan.

Då decentraliseringsutredningen avlämnade sin promemoria nr 14 återfunnos de formella bestämmelserna angående ansökan om och fastställande av statsbidrag i 48 § i lagen. Genom lagen den 26 juni 1948 (nr 432) om ändring i civilförsvarslagen samt fortsatt giltighet av samma lag fingo bestämmelserna sin nuvarande plats utan att deras innebörd därigenom ändrades.

Decentraliseringsutredningen.

I sin promemoria nr 14 har decentraliseringsutredningen anført att utredningen övervägt, huruvida nu omförmälda ävensom vissa därmed likartade bestämmelser angående återställande av försutten tid för sökande av statsbidrag eller annan gottgörelse av statsverket borde ändras på sådant sätt, att underordnade myndigheter finge möjligheter att själva pröva frågan om återställande av tid, som försuttits.

Utredningen har inledningsvis erinrat, att de statliga ersättningar, bidrag eller understöd, som jämlikt skilda författningar kunde utgå till kommuner eller enskilda, i vissa fall beviljades av Kungl. Maj:t, medan i andra fall underordnade myndigheter tillagts beslutanderätten. Som villkor för rätt att komma i åtnjutande av dylika förmåner vore ofta stadgat, att ansökan därom skulle ingivas inom viss tid. I andra fall saknades helt bestämmelser härom. Stundom förekomme dylika bestämmelser endast i form av en anvisning; ansökan *borde* ingivas inom viss tid. Där påföljd av försummelse att iakttaga föreskriven tid vore uttryckligen stadgad, angåves den så, att ansökningen icke kunde upptagas till prövning eller att rätten till ersättning vore förfallen. Ofta vore emellertid en bestämd tid villkorlig antingen på så sätt att Kungl. Maj:t eller annan överordnad myndighet jämlikt särskilda bestämmelser tillagts dispensrätt eller ock därigenom att Kungl. Maj:t med stöd av sin allmänna maktbefogenhet kunde dispensera från en av Kungl. Maj:t fastställd tidsbestämmelse.

Härefter har utredningen omnämmt de i § 18 regeringsformen och 58 kap. rättegångsbalken upptagna bestämmelserna om återställande av försutten tid samt anmärkt att rättegångsbalkens regler ansetts kunna analogt tillämpas även för den del av förvaltningsförfarandet, som den egentliga förvaltningsprocessen utgör, men att i fråga om dispens från bestämmelser om viss tid för ingivande av ansökan om statsbidrag man i vissa fall utgått från att de allmänna reglerna om återställande av försutten tid icke vore tillämpliga. Å

ena sidan syntes nämligen stundom ha förutsatts att varje försummelse att iakttaga lagstadgad frist, oavsett orsaken, medförde ovillkorlig förlust av rätten till bidrag, medan å andra sidan man vid införande av bestämmelser om dispensrätt icke ifrågasatt såsom villkor för dispens att laga förfall skulle föreligga, utan att prövningen skulle vara rent diskretionär.

I det följande har utredningen anfört, att anledningen till att krav uppstälts på att ansökan skulle vara gjord inom viss tid huvudsakligen torde sammanhänga med statsfinansiella eller åtminstone budgettekniska ordningssynpunkter. Dessutom medförde en relativt begränsad fatalietid bl. a. också den fördelen att nöjaktig granskning och utredning lättare kunde verkställas.

Utredningen har vidare anfört att det i allmänhet icke borde ifrågakomma att under normala förhållanden åt annan myndighet än Kungl. Maj:t anförtro prövningen av frågor om återställande av försutten tid i sådana mål och ärenden, däri två eller flera parter stå emot varandra eller där annan enskild rätt än den sökandes eljest kan röna inverkan genom en dylik åtgärd. Annorlunda ställde det sig i fråga om ett mellanhavande uteslutande mellan staten och ett annat offentligt eller enskilt rättssubjekt och där detta mellanhavande endast avsåge fråga om fullgörande av en staten enligt utfästelse i viss författning åvilande skyldighet att för särskilt ändamål lämna vissa prestanda. De intressen, till vilkas skydd bestämmelser om fatalietider eljest vore givna, berördes icke i dessa fall, där bestämmelserna om fatalietid väsentligen torde vara betingade av förut antydda ordningssynpunkter. Då prövningen av frågor om återställande av försutten tid i dessa slag av ärenden, såsom i vissa fall uttryckligen angivits, borde vara rent diskretionär och uteslutande grundas på hänsyn till skälighet, syntes prövningen knappast vara av den art, att den i princip behövde förbehållas Kungl. Maj:t. Vissa avsteg från denna eljest tillämpade regel hade också redan förekommit.

Med hänsyn till att framställningar om dispens av förevarande slag i allmänhet vunne bifall, kunde det, enligt vad utredningen vidare anför, synas som om dessa bestämmelser om fatalietid utan större olägenhet skulle kunna helt undvaras. Till stöd för en sådan uppfattning skulle också kunna anföras, att åtskilliga bestämmelser om dylika fatalietider enligt vad för utredningen upplysts tolkades som innefattande allenast en anvisning, även då en sådan tolkning ur formella synpunkter måste te sig mycket tvivelaktig. Av en jämförelse mellan olika bidragsformer med eller utan bestämmelser om fatalietider syntes vidare framgå, att några enhetliga principer beträffande föreskrivandet av dylika bestämmelser knappast torde föreligga. Det torde emellertid vara uppenbart, att de ordningssynpunkter, som bestämmelserna avsåge att tillgodose, måste tillmätas en avsevärd vikt. Fördenskull torde alltjämt kravet på iakttagande av de i olika fall stadgade tidsbestämmelserna i allmänhet böra upprätthållas. Däremot syntes en förenkling, som i och för sig måste anses angelägen, kunna vinnas genom en decentralisering av beslutanderätten i dispensärendena. Förutom en lättnad i Kungl. Maj:ts arbetsbörda skulle

Decentraliseringsutredningen har även tagit upp frågan om fullföljd av talan mot beslut, varigenom länsstyrelse eller annan underordnad myndighet avslagit framställning om dispens från viss stadgad frist. Utredningen framhåller härutinnan att det borde finnas möjligheter att klaga över beslut om avslag å dispensansökan. Om icke i samband med decentraliseringen särskilda föreskrifter meddelades om fullföljd, skulle i huvudparten av ärendena — däribland nu ifrågavarande — besvär anföras hos Kungl. Maj:t och handläggas i regeringsrätten (2 § lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt). Då huvudvikten vid prövningen av dessa frågor torde ligga vid de rent diskretionära synpunkterna syntes det mindre lämpligt att anförtro prövningen åt domstol. Utredningen finge därför, med hänsyn också till önskvärdheten av att i möjligaste mån bibehålla hittillsvarande praxis vid ärendenas behandling, föreslå att fullföljd av talan i dessa ärenden skedde hos Kungl. Maj:t i statsrådet. För ändamålet erfordrades ändring i regeringsrättslagen.

Yttranden.

Över decentraliseringsutredningens promemoria nr 14, såvitt denna angår ändring i civilförsvarslagen, ha efter remiss yttranden avgivits av civilförsvarsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser ävensom styrelserna för Svenska stadsförbundet och för Svenska landskommunernas förbund.

I samtliga sålunda avgivna yttranden tillstyrkes den av decentraliseringsutredningen föreslagna ändringen i civilförsvarslagen eller lämnas förslaget utan erinran. Vad beträffar promemorians innehåll i övrigt är förhållandet i stort sett detsamma utom såvitt angår ett par av utredningen framförda förslag. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* har dock anført vissa allmänna betänkligheter mot innehållet i promemorian. Enligt länsstyrelsen syntes, då för sent ingivna ansökningar enligt länsstyrelsens erfarenhet vore ytterst sällan förekommande, ej mycket vara vunnet med de ifrågasatta ändringarna, som å andra sidan kunde befaras föranleda, att den sökande allmänheten bleve slarvigare med att iakttaga stadgade tider. Härtill komme att olika myndigheter säkerligen komme att tillämpa skiljaktig praxis. Länsstyrelsen ville dock icke motsätta sig utredningens förslag. *Länsstyrelsen i Kalmar län* har uttryckt vissa farhågor för att bristande enhetlighet i tillämpningen skulle bliva följderna av förslagets genomförande. Denna olägenhet borde dock i viss utsträckning kunna elimineras genom vägledande utslag i besvärsmål, varjämte tveksamma spörsmål borde kunna lösas genom behandling på de årligen återkommande landskamrerarmötena. Även om ur enhetlighetssynpunkt viss tveksamhet kunde råda, tillstyrkte dock länsstyrelsen förslaget med hänsyn till de påtagliga fördelar i fråga om snabbheten i förfarandet som det komme att medföra. Även *länsstyrelsen i Gotlands län* har berört frågan om enhetliga grunder för dispensrättens utövande och ifrågasatt att länsstyrelserna underrättades om hittills tillämpad praxis eller eljest erhöles

direktiv i ämnet. Ett likartat uttalande har gjorts av *länsstyrelsen i Örebro län*.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har med anledning av promemorian ifrågasatt om det icke vore tekniskt möjligt att i särskild författning meddela ett allmänt stadgande om dispens, i huvudsak innebärande att den statliga myndighet, som i första instans hade att sakligt pröva framställning om ersättning av statsmedel, även ägde pröva frågan om eventuell dispens.

Att den föreslagna decentraliseringen icke bör få leda till en ökning av försummelserna att iakttaga föreskrivna tidsfrister och att fördensskull kravet på iakttagande av fastställda tidsbestämmelser i allmänhet bör upprätthållas framhålls av *statskontoret* och *riksräkenskapsverket*.

I fråga om besvärsrätten anför *länsstyrelsen i Uppsala län* att det knappast vore principiellt lämpligt att part som vägrats begärd dispens tillerkändes besvärsrätt, men att det syntes klart, att parten genom ansökningsförfarande skulle kunna få frågan prövad hos Kungl. Maj:t.

Här må anmärkas, att i några yttranden, vilka bäröra särskilda områden, framförts vissa synpunkter, som här torde få återgivas. *Medicinalstyrelsen* har sålunda, såvitt angår styrelsens verksamhetsområde, ifrågasatt, om icke fatalieföreskrifter kunde avvaras och ersättas av en anvisning att ansökan eller rekvisition bör ingivas före viss tid. Enahanda ståndpunkt har intagits av *1946 års statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården*, vilka förklarat sig ha i sitt slutbetänkande utformat bestämmelser av förevarande slag på detta sätt, ävensom av *Svenska landstingsförbundet* och *Svenska stadsförbundets sjukvårdsdelegation*.

Departementschefen.

Den gällande föreskriften i civilförvarslagen att ansökan om statsbidrag för visst kalenderår skall göras före utgången av nästa kalenderår med rätt likväl för Konungen att medgiva prövning av ansökan ändå att den gjorts senare saknade motsvarighet i den tidigare lagstiftningen på det av civilförvarslagen reglerade området. Att märka är, att ehuru det i regel är länsstyrelsen som har att fastställa statsbidrag, kan Kungl. Maj:t föreskriva att annan myndighet skall handlägga dylika ärenden. Med stöd härav har genom Kungl. brev den 24 november 1944 uppdragits åt civilförvarsstyrelsen att bevilja kommuner statsbidrag till kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum. Jag vill också i detta sammanhang påpeka, att jämlikt 48 § civilförvarslagen i lagrummets nuvarande lydelse beslutanderätten då det gäller statsbidrag med mer än två tredjedelar tillkommer Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:ts dispensrätt, då tid försuttits, är icke begränsad till sådana fall, i vilka laga förfall kan sägas föreligga, utan Kungl. Maj:t har diskretion när prövningsrätt i varje särskilt fall. Frekvensen av ansökningar om dispens är ganska ringa. Under år 1948 behandlades i inrikesdepartementet 15 ärenden av ifrågavarande slag samt under tiden 1 januari—31 oktober 1949 16. Ansökningarna ha som regel bifallits. Tvekan har dock någon gång rätt

då det gällt ansökan från kommun som tidigare fått dispens i liknande ärende.

Med hänsyn till beskaffenheten av ifrågavarande ärenden synes det mig önskvärt, att en förenkling av förfarandet beträffande dessa ärenden kommer till stånd. På de allmänna grunder som decentraliseringsutredningen anfört torde bestämmelsen om fatalietet alltjämt böra bibehållas. Det i några yttranden framkastade förslaget att bestämmelser om tidsfrister för ingivande av ansökan om bidrag eller gottgörelse av statsmedel böra utbytas mot föreskrifter av innehåll att sådan ansökning *bör* vara ingiven inom viss tid synes mig på här förevarande område icke lämpligt. I enlighet med utredningens riktlinjer böra emellertid bestämmelserna ändras på sådant sätt, att det i framtiden skall ankomma på länsstyrelserna eller de myndigheter, som eljest bemyndigats att pröva frågor om statsbidrag enligt civilförsvarslagen, att själva pröva ansökningar om återställande av försutten tid. Här för talar särskilt att man därigenom skulle vinna att ärendena kunna snabbare avgöras. Liksom utredningen finner jag anledning saknas att skärpa det nu uppställda kravet för att dispens skall kunna medgivas så att därför skulle fordras »särskilda skäl» eller »synnerliga skäl». Visserligen kan man icke bortse från den omständigheten, att den föreslagna decentraliseringen kan komma att medföra en viss ökning av försummelserna, men farhågorna härför böra ej överdrivas. En sökande, som försuttit den stadgade tiden, har ju nämligen icke en ovillkorlig rätt att få sin ansökan prövad i sak, utan myndigheten kan vägra att upptaga ansökningen till prövning. I enlighet med den praxis som i förevarande ärenden hittills tillämpats av Kungl. Maj:t bör emellertid sådan vägran ifrågakomma endast när en särskilt hög grad av försumlighet kan anses föreligga.

Vad angår rätten att fullfölja talan när den beslutande myndigheten vägrat att upptaga för sent gjord ansökan till prövning är jag ense med utredningen därom att den överprövning av beslutet, vartill möjlighet bör finnas, bör göras av Kungl. Maj:t i statsrådet. På sätt anförts i ett yttrande synes emellertid dispensfrågan icke lämpligen böra bringas under Kungl. Maj:ts prövning besvärsvägen, då här är fråga om ett rent diskretionärt avgörande. Enär det vidare synes kunna förväntas att frågan huruvida ansökningen skall upptagas till prövning i flertalet fall kommer att dragas under Kungl. Maj:ts bedömande, när den beslutande myndigheten ansett förutsättningar därför ej föreligga, vill jag föreslå att i dylikt fall myndigheten skall underställa Kungl. Maj:t detta spörsmål. Härigenom torde ytterligare tidsutdräkt med den eventuella sakprövningen bäst undgås. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att i Kungl. Maj:ts proposition nr 312 till 1948 års riksdag motsvarande synpunkter anfördes och lades till grund för förslag till ändringar i fattigvårdslagen och bidragsförskottslagen, jämväl grundade på decentraliseringsutredningens promemoria nr 14 och avseende liknande decentraliseringsåtgärder som den varom nu är fråga, samt att riksdagen biföll nämnda proposition. Lagar om nämnda ändringar utfärdades den 10 december 1948, nr 720 och 721.

Behovet av ändring i regeringsrättslagen bortfaller om frågan löses på här föreslaget sätt.

Jag vill alltså förorda, att 47 § civilförsvarslagen ändras i enlighet med det anförda. Ändringen bör träda i kraft samtidigt som den förut nämnda ändringen i 30 §.

Departementschefen hemställer härefter att lagrådets utlåtande över bifogade inom inrikesdepartementet upprättade förslag till *lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536)* måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sven Ljungberg.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarlagen den 15 juli
1944 (nr 536).

Härigenom förordnas, att 30 och 47 §§ civilförsvarlagen den 15 juli 1944¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

30 §.

Ej må i vidare mån än civilförsvarsstyrelsen medgiver skyddsrum nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar å utrym- met eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål.

47 §.

För kostnad, — — — — — kan skattas.
Statsbidrag fastställes för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalenderår skall göras före utgången av nästa kalenderår, med rätt likväl för Konungen att medgiva prövning av ansökan ändå att den göres senare.

Länsstyrelsen äger — — — — —

(Föreslagen lydelse:)

30 §.

Utän medgivande som nedan sägs må ej skyddsrum nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar å utrym- met eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål.

Medgivande lämnas av civilförsvarsstyrelsen eller, såvitt angår visst skyddsrum, efter civilförsvarsstyrelsens allmänna anvisningar av länsstyrelsen. Efter bemyndigande av civilförsvarsstyrelsen må länsstyrelsen överlämna beslutanderätten i frågor av mindre vikt till civilförsvarschefen.

47 §.

Statsbidrag fastställes för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalenderår skall göras före utgången av nästa kalenderår. När skäl därtill äro, må dock ansökning upptagas till prövning, ändå att den göres senare. Finnen den myndighet, som har att pröva ansökningⁿ, att så ej bör ske, skall frågan härom underställas Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli
1950.

¹ Senaste lydelse av 47 §, se SFS 1948: 432.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 20 december 1949.

Närvarande:

justitieråden GEIJER,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL,
justitierådet BECKMAN.

Enligt lagrådet den 29 november 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 11 november 1949, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av e. o. hovrättsassessorn Liss-Eric Björkman.

Förslaget föranledde följande yttranden.

Lagrådet:

Enligt motiven skall, om civilförsvarsstyrelsen vid lagändringens ikraftträdande handlägger sådant ärende, som avses i 30 §, det ankomma på civilförsvarsstyrelsens lämplighetsprövning, huruvida ärendet skall överlämnas till länsstyrelsen.

För att lagförslaget i denna punkt skall komma i överensstämmelse med motiven, torde emellertid erfordras uttrycklig övergångsbestämmelse.

Regeringsrådet Quensel och justitierådet Beckman:

Vi förorda att sista punkten i 47 § andra stycket omformuleras, exempelvis så att det stadgas att, om prövningsmyndigheten finner skäl att upptaga ansökningen icke föreligga, frågan härom skall underställas Konungen.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms
slott den 21 december 1949.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, lagrådets den 20 december 1949 avgivna utlåtande över det den 11 november 1949 till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536).

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredragande departementschefen:

De inom lagrådet gjorda erinringarna — såvitt angår 47 § av formell art — torde böra iakttagas. En särskild övergångsbestämmelse har därför tillfogats, varjämte lagförslaget även i övrigt underkastats viss jämkning.

Föredraganden hemställer härefter, att det sålunda jämkade lagförslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Folke Persson.